

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Petri Baptistae Bvrgi De Dominio Ser[enissi]mae
Genvensis Reip. In Mari Ligvstico Libri. II.**

Borgo, Pietro Battista

Romae, 1641

De moribus, fortitudine, & bellica virtute veterum Ligurum. Cap. III.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13096

*Ingentem remis Centaurum promouet: ille
Instat aqua, saxumque undis immane minatur
Ardens, & longa sulcat maria alia carina.*

*De moribus, fortitudine, ac bellica
virtute veterum Ligurum.*

CAP. III.

ANTIQUISSIMA igitur gens Ligurum
asperam, montosam, syluosamque, ac
maritimam regionem sortita, duram
& laboriosam vitam agebat, in cædendis arbo-
ribus ad nauium structuram, & colendis agris
occupata. Sed molesta erat admodum agricul-
tura ob soli malignitatem, quod lapidibus op-
pletum ægre coli poterat, fructusque parum, ac
emolumenti colonis afferebat. Eapropter maxi-
mus eorum prouentus erat venatio, qua captæ
feræ fructuum leuabant inopiam. Carnes item
domesticæ, lac, mel, olera cibus erant, potus aqua,
aut hordeacea potio, vt diximus, aut etiam vi-
num, quod picatum, austerumque regio profere-
bat; Atque ita Ligures prisco more, absque ali-
quo apparatu, humi cubantes vitam traducebāt;
Sic venatione, exercitioque continuo, ac victus
parsimonia eorum corpora gracilia, ac dura
reddebātur. Niuius insuper, montanisq; asperi-
tatibus assueti, ne dum viri, sed etiam mulieres,
agiles corpore, ac valida, animoque constantes,

&

1. Cicer. con-
tra Rullum.
Diodor. ver.
antiq. l. 5. c. 2.
& lib. 6. c. 9.
Strab. Geogr.
l. 4. 10. Bo. m.
de morib. gæt.
l. 3. c. 19.

156 De Dominio Ser.^{ma} Gen. Reip.

1. Georg. l. 2.
 & ibi Seru. &
 Ant. Mancin.

2. Diodor.
 d. c. 2.

3. Aristot. in
 Mirand.

4. Tacit. hist.
 l. 2.

1. Diodor. d.
 c. 9. Strab. l. 3.

& fortes efficiebantur; unde ¹ Virgilius Ligurem malo assuetum appellauit, vt duram eius gentis naturam, & laboribus innutritam ostenderet; ac mulieres quidem virorum labores perferentes, solitæque cum ipsis opus facere, admirabilis constantiæ, ac fortitudinis aliquando exempla ediderunt. ² Mulier etenim Ligus prægnans, Herculis Alcmenæ temporibus, opus cum viris mercede faciens, grauissimo partus dolore correpta, abcessit inter virgulta, ibique absq; eiulatu editum infantem, inuolutum folijs cum absconditum dimisisset, ad opus redijt, nihil de partu locuta; Veruntamen ex infantis vagitu re intellecta, qui operibus præerat, puerperam dimittere voluit, cui tandem accepta mercede mulier ægre obtemperauit, lotumque ad fonticulum infantem, ac ijs, quos habebat, pannis inuolutum, domum incolumem retulit. ³ Hoc autem peculiare erat Liguribus fœminis, vt inter opus parerent, lotoque mox infante, protinus ad illud redirent. Alia ⁴ quoque fœmina Ligus, apud Album Intemelium, in prædantes Othonianos milites præclaro exemplo auxit inuidiam, quæ filio abdito, cum simul pecuniam occultari milites credidissent, eoque per cruciatus interrogarent, vbi filium occuleret, vterum ostendens, latere respondit, nec vllis deinde tortoribus, aut morte constantiam mutauit vocis egregiæ ⁵ Mulieres igitur virorum, viri ferarum vires, ac robur habere di-

ce-

cebantur. ¹ Viri autem in bello fortes, audacesq;
erant, ferrurque sæpius vegetum Gallum a gracili,
macilentoque Ligure, ex prouocatione, singulari
certamine fuisse superatum. Tegebant corpora
scuto, tunicaque succincta, ferarumque pellibus,
ac ensẽ armabantur mediocri, & nonnulli Ro-
manos imitati, eorum armis utebantur. ² Comas
nutriebant longas, prolixasque, quo hostibusef-
sent terrori. Hinc ³ Lucretius:

*Et nunc tonse Ligus, quondam per colla decora
Crinibus effusus toti prælate comata,*
Et Silius ⁴ Italicus:

Et Ligurum horrentesque comæ.
Ferores erant, acutoque ingenio, non militiæ so-
lum, sed etiam in vita communi. Mercaturam
nimirum exercentes, per Sardoum, Libycumq;
pelagus nauigabant, sponteque se grauib; vitæ
periculis exponebant; scaphis enim, haud satis
more cæterarum nauium præparatis, ad merca-
turam exercendam, vtentes, sequente tempestate
grauia discrimina subibant; nec solum Sardon,
Libycoque mari nauigabant, sed ad Orientales
etiam plagas, remotissimasque regiones naues
appellebant. ⁵ Legimus Themistoclem, cum pa-
tria extorris, ad Molossorum Regem diuertisset,
ab ipso commonitum de insidijs, quæ sibi strue-
bantur a Lacedæmonijs, noctu ex Moloissis pro-
fugisse, nactumque inter fugiendum duos Li-
gures adolescētes, negotiationibus, & mercaturæ

1. Diodor. xxx
cc. 2. & 9.

2. Plin. l. 3.
c. 5.
Dio Cass. l. 54

3. Lib. 1.

4. Lib. 1.

5. Apud Dio-
dor. Biblioth.
l. 11.

158 De Dominio Ser.^m Gen. Reip.

operam dantes, ac propterea marium, itinerum, que expertos, his comitibus, per nocturna raptum itinera, Lacedæmonios latuisse, & iuuenum beneuolentia duce, ac opera solerti, in Asiam tandem peruenisse ad Regem Persarum. In Carynthiam quoque superiorē, ad fodienda metalla, integrā Ligures aliquādo deduxere coloniam, ibiq; ciuitatem, quam Liguriam a Patriæ nomine appellarunt, in mōte quodam in vicinia Moschirchenfi, extruxerunt, quæ exhaustis fodinis interijt. Veruntamen in militari disciplina, quam in negotiationibus, veteres Ligures celebriores fuere, qui² vel ipsi Herculi in Italiam venienti cum exercitu, ire obuiam instructa acie sunt ausi. Neque³ vlla gens vsquam Herculi, Græcisque restitit aut fortius, aut pertinacius: quod vaticinatum fuisse Prometheum aiunt; cum Herculem de euentu certaminum futurorum in expeditione aduersus Geryonem admonuit. In hoc etenim prælio inter Græcos, Liguresque (quod in Lapidarijs campis inter Massiliam, ac Rhodanum commissum fuisse creditur) tanta fuit Ligurum virtus, ac fortitudo, vt aduersus expugnatorem orbis exercitum, diutissime steterint, ac demum cum tela iam Græcis defecissent, Herculem, desperata victoria, e cælo aduersus tam duram gentem, auxilium ferunt a patre petiisse, Iouemq; cōtra Ligures lapidibus pluuisse, quo illi territi portento, Græcis transitum concesserunt.

1 Theophrast.
Paracels. in
Chronic. Ca-
rynthia.

2. Iouian. Pö-
tan. hist. Nea-
pol. l. 6.

3. Dionys. Ha-
lycarn. antiq.
Rom. l. 1.

4. Solin. c. 7

cessere. ¹ Aduersus Sicanos etiam, Hispanicam gentem, suos fines tutati sunt, illosq; repulerunt; & cum ² Phocensibus, qui in Liguria finibus Massiliam condiderant, diuturnum bellum habuere, varia victoria, donec ab ijs vsum cultioris vitæ edocti, deposuerunt hostilitatem. ³ Bellanti postmodū in Latio Aeneæ instructa cū classe adfuerunt, eorumque opera Teucrorum res maxime sunt adiutæ. Inde post nonnulla secula Carthaginensibus aduersus Romanos expeditionem suscipientibus, socij facti sunt: ⁴ quare Romani, M. Attilio Regulo, & Cn. Seruilio Geminio Coss. legatos ad eos miserunt ad expostulandum, quod Pœnum opibus, auxilijsque suis iuuissent. At nihilominus Asdrubal, Carthaginensium Dux, haud longo interiecto tempore, octies mille Ligures conscripsit, erantq; semper magna pars Carthaginensis exercitus Ligures, ac ⁵ inter ipsorum socios numerabantur, & aduersus Romanos ad Trebiam, ad Cannas, ad Thrasimenum, alibique strenue dimicârunt. Neque modo cum Carthaginensibus aduersus ipsos steterunt, sed soli etiam, nullius auxilio freti, cum Romanis bellum diu gessere. Non vacat omnes referre pugnas, quas Ligures cum Romanis pugnârunt, nonnullas tantummodo delibabimus, quæ illorum potentia specimen præbeât. Lucio ⁶ itaque Cornelio, Q. Minutio Romanis Coss. Ligures cum exercitu XX. millium armato-

1. Dionys.
d. l. 1.

2. Iustin. l. 43

3. Virgil.
Aeneid. l. 10.
& 11.

4. Liv. l. 22.

5. Idem l. 27.

6. Idem l. 29.
Polyb. histor.
l. 3. & 15. Ap.
pian Alexad.
in Punico. Al.
drete Anti-
gued. de Espa-
ña l. 1. c. 31.
7. Polyb. in
iuramento soc-
deris inter
Carthag. &
Philip. Ma-
ced.

8. Liv. l. 34.

160 De Dominio Ser.^m Gen. Reip.

rum, Lunensem primum agrum populati sunt; Pisarum deinde fines transgressi, omnem oram maris peragrarunt; eodemque tempore XV. alia millia, agrum Placentinum inuasērunt, eum, usque ad ipsā ciuitatis Placentinæ mœnia, & Padi ripas cum cædibus, & incendijs perpopulati. Mox¹ ipsas Pisas XL. hominum millibus obsederunt, haud dubie expugnaturi, ni cum Romano exercitu obuium Minutium Consulem habuissent. Non tamen manus conferere cum Liguribus Consul est ausus, sed positis castris, intra vallum se continebat, cum interim illi singulis diebus Romanos lacefferent, abactâque prædâ in ipsorum conspectu, regionem omnem deuastarent. Cum autē Consul postmodum Romam ad comitia reuocaretur, respondit, adeo suspensa omnia se in Liguribus habere, vt abscedere sine perniciē sociorum, & damno Reipub. non posset, & magis e Rep. esse interregnum iniri, quam ab se in eo statu relinqui prouinciam.² Septennio post Sp. Posthumio Albino, Q. Martio Philippo Coss. Martius in Ligures cum exercitu profectus, in præoccupatis angustijs, loco iniquo, circumuentus est, & quatuor millibus Romanorum militum cæsis, legionis secundæ signa tria, vndecimque vexilla sociorum Latini nominis in potestatem Ligurum venerunt, & arma multa, quæ quia impedimento fugientibus per syluestres semitas erant, passim iactaban-

bantur, priusque sequendi nostri finem, quam
fugae Romani fecerunt: ex quo praelio saltus il-
le, ubi commissum fuit, ex deuicti ducis nomi-
ne, Martius est appellatus. Hi nempe erant illi
Romanorum hostes, quos implicitos dumis syl-
uestribus, maior aliquanto labor erat inuenire,
quam vincere. Tutum locus & fuga, durum,
atque velox genus, ex occasione magis latroci-
nia, quam bella faciens, quod iactat impuden-
ter¹ Florus, cum. provincias Pop. Romani inua-
derent, ciuitates munitissimas obsiderent, con-
sulares exercitus profligarent. Quid² Mutinam
Romanorum coloniam expugnatam, captamq;
recenscam? Quid³ obsessum, cum toto exercitu
Romano, L. Amilium Paullum, ut aggre in ca-
stris se defenderet? Quid⁴ atrocissima tot alia
praelia, vario euentu, cum Romanis commissa?
Haud sane in Flori sententia fuere S. P. Q. R.
qui nullum vnquam hostem pluris fecerunt,
quam nostros Ligures, qui saepius ambobus Co-
sulibus provincia dabantur, atque aduersus quos
duo consulares exercitus frequenter militabant.
Sic⁵ dum Romani in Europa cum Philippo Ma-
cedone, in Asia cum Antiocho Syriae Rege ge-
rerent bellum, creati Coss. M. Amilius Lepidus,
& C. Flaminius, ex S. C. ambo in Ligures missi;
cumque huic S. C. Lepidus Coss. intercederet, in-
dignum esse praedicans, Coss. ambos in valles Li-
gurum includi, M. Fuluium, & Cn. Manlium

bien-

1. L. 2. c. 3.

2. L. 1. c. 4.

3. Idem l. 40.

4. Idem l. 42.
& alibi.

5. Idem l. 38.

biennium iam, alterum in Europa, alterum in Asia, veluti pro Philippo, atque Antiocho substitutos, regnare. Senatus nihilominus, molem belli Ligustini expendens, in sententia perstitit, ut Consulibus ambobus Ligures provincia esset, ac Manlium, Fulviumque potius decedere de provincia, ac exercitus inde deducere, & Romam redire mandavit. ¹ Appius quoque Claudius Pulcher, M. Sempronius Tuditanus Consules, ambo in Ligures missi, & postmodum, ² Cn. Bæbius Pamphilus, L. Æmilius Paullus, itidem Coss. atque iterum ³ A. Posthumius Albinus, C. Calphurnius Piso. Ad summam, ne Romanos omnes Coss. recenseamus, qui ambo in Ligures sunt missi, ⁴ imminente Persei Macedonis bello, cuius apparatus Senatum maxime habebant sollicitum, Coss. tamen ambo C. Popilius, P. Ælius in Ligures exercitum duxere. Tantum erat in Liguribus libertatis studium, ut aduersus raptos orbis diutius, quam alius quisquam populus resisterint, tanta ferocia, adeoque bona disciplina, ut victores iam tot, tantarumque gentium, defatigarent, vincerentque. Atqui Romanorum fortuna virtutem, constantiamque Ligurum superavit. Veruntamen tamen si igne, ferroque vastata regione, ipsi armis exuti, ac spoliati, desiderio quietis, pacisque teneri debuissent, iugum tamen ferre, seruitutis non poterat. ⁵ Quapropter Romani nullum alium ante finem rati fore Ligustini

1. Idem l. 39.

2. Idem l. 40.

3. Ibid.

4. Idem l. 42.

5. Idem l. 40.

gustini belli, deducere Ligures, ex montibus in agros campestris, procul ab domo, ne reditus spes esset, statuerunt: Sic in Samnites deducta sunt publico Romanorum sumptu, quadraginta millia liberorum capitum, cum fœminis, puerisque, quorum fortasse aliqui Romam sunt admissi, cum ¹ legamus in ea vrbe Ligurum vicum fuisse. Sed hi postea in sedes suas ex S.C. restituti, iterum pro libertate arma sumpserunt; neque vllum vnquam bellum aut magis diutinu Romanis (quod coeptu ² anno IOXV. a Roma cōdita ægre profligatu fuit anno IOXCV. vt totos octoginta annos durauerit) aut atrocius gessere; ³ Cū Ligures, veluti nati essent ad continendam Romanis disciplinam, nec alia prouincia militem magis ad virtutem acueret, in qua erant omnia, quæ illum excitarent, loca montana, & aspera, quæ & ipsis incolis capere labor erat, & ex præoccupatis deijcere hostem, difficillimum: inuia, ardua, angusta, infesta insidijs: hostis levis, & velox, & repentinus, qui nullum vsquam tempus, nullum locum quietum, aut securum esse sineret: oppugnatio necessaria munitorum castrorum, laboriosa simul periculosaque: inops regio, quæ parsimonia astringeret milites, prædæ haud multum præberet, & in qua nihil aliud erat præter arma, & viros spem omnem in armis habentes. Talem igitur hostem Romani, toto fere orbe deuicto, post octoginta annorum bellum

com-

1. P. Victor de
reg. Vrb. in
region. 8.

2. Lin. l. 42.

3. Strab. l. 4.
Sigon. in fast.
Triumph.

Rom. sub an-
no 595.

4. Lin. l. 39.

164 De Dominio Ser.^m Gen. Reip:

compescuerūt potius, quam subegerint, nam in
seruitutem Ligures nō prius redacti sunt, quā an.
1000. a Roma cōdita an. scilicet CCXXV.
postquam oppugnari sunt ccepti. Sic merito co-
tem Romanæ virtutis, ac disciplinæ Ligures fuis-
se, scriptores asseuerant, durumque hominum
genus, & agreste, ac versutum. Neque mirum
est eos in militari disciplina adeo excelluisse,
cū agrestis gens, quæ sub dio, & in labore nutri-
tur, solis patiens, vmbra negligens, balnearum
nescia, deliciarum ignara, & simplicis animi, par-
uo contenta, duratis ad omnem laborum tole-
rantiam membris, cui gestare ferrum, fossam du-
cere, onus ferre consuetudo est, quales erant Li-
gures, ad militarem disciplinam apprimē sit apta.
Adde velocitatem, agilitatemque corporis, ferox,
ac versutum ingenium, quo fallere etiam hostes,
nostri consueuerunt, omnia, quæ optimum mi-
litem faciunt, in Liguribus posita reperies. Ac
velocitas quidem, agilitasque ab exercitio cor-
poris in Liguribus necessario proueniebat, quod
supra ostendimus: versutos autem fuisse, quæ
modo narraturi sumus, eorum stratagemata, ad-
uersus suæ libertatis oppugnatores, satis declara-
bunt. Duxerat L. Æmilius Paullus in Ligures
Ingaunos Romanorum exercitum, cumque in
eorum finibus castra posuisset, legati ad eum per
speciem pacis petendę speculatum venerunt. Ne-
ganti Paulo, nisi cum deditis pacisci se pacem,
non

1. Dio Cass.
l. 54.

2. Flor. lib. 2.
c. 3. Petrarch.
in Itinerar.

3. Cicer. cōtra

Rull. Liu. l. 40

4. Veget. de re
milit. l. 1. c. 3.

3. Liu. l. 40.

1100

non tam id recusabant, quam tempore opus
esse aiebant, ut generi agresti hominum per-
suaderent. Ad hoc decem dierum induciæ cum
darentur, petierunt deinde, ne trans montes pro-
ximos castris pabulatum, lignatumque irent Ro-
mani; culta ea loca suorum finium esse. Id ubi
impetrauerunt, post eos ipsos montes, unde auer-
terant hostem, exercitu omni coacto, repente
multitudine ingenti castra Romanorum impu-
gnare, simul omnibus portis, aggressi sunt. Sic
eos, qui se imparatos inuaserant, in suis ipsorum
castris obsederunt. ¹ Alias quoque se recepturi
Ligures, ut Romanos lateret discessus, per di-
uersa loca bubalos ad arbores alligarunt, qui fre-
quentiori mugitu præberent speciem remanen-
tis exercitus: atque ipsi interim in tuta se rece-
perunt. Sic erant in Liguribus omnia, quæ mi-
litaris disciplina requirit. Ac tamen si Liguria in
quarto, aut quinto climate minime sit posita,
ubi optimos nasci milites vult Vegetius, sed in
principio sexti, aëre tamen fruitur maxime tē-
perato, ac fere semper verno, ideoque Liguribus
& copia sanguinis suppetebat, ad vulnerū mor-
tisque contemptum, neque poterat deesse pru-
dentia, quæ & modestiam seruaret in castris,
atque in dimicatione, & consilijs non parum
prodesset. Cum montani insuper essent, & agre-
stes, laborisque patientes, ut diximus, maxime
erant idonei, ex quibus legiones fortissimæ con-

1. Sext. Tul.
Front. Strab.
tagem, l. 1.
c. 5.

2. d. l. l. c. 2.

1. De Studio
militari. l. 1.
§. 5. nu. 2.

2. Plutarch.
in Aemil.

Iust. Lips. de
Milit. Rom.

l. 3. Dial. 2.

3. Sallust. in
Iug. th.

4. Plutarch.
in Mario.

scribentur, vt firmis argumētis doctissimus ¹ Gabriel Naudæus demonstraui². Quapropter Ro-
mani in suis exercitiis, inter auxiliares milites,
Ligurum quoque cohortes habuerunt, e³ qui-
bus gregarius quispiam, suo astu, ac industria,
C. Mario Imperatore, munitissimam in Numidia
arcem Rom. Populo acquisiuit; & ⁴ auxiliares
Ligures, eodem Duce in bello, quod aduersus
Teutones a Romanis gestum est, fufis Ambro-
nibus, summæ virtutis, ac fortitudinis dedere,
testimonium.

De Ligurum imperio in mari

Ligustico

CAP. IV.

ERVNTAMEN satis vagari sumus,
tempusque iam est, vt ad mare reuer-
tamur, vnde diuertimus; Sed antequā
nauem conscēdimus, videndum est, quid ex per-
agrata Liguria ad mare referamus. Regionem
itaque inuenimus nemorosam, refertamq; ma-
teria ad naues extruendas; Incolas indurato ad
omnes labores corpore, audaces, industrios, li-
beros, mercaturæ deditos, ac maxime bellicosos,
qui nauigationem exercentes, non Sardoo, Li-
bycoque modo pelago, sed Orientali etiam na-
uigarent. Sane si memoria repetamus, quæ supe-
riori libro differuimus, cum ad mare siti essent,

in